

PROSVETA

GLASILO SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

LASTNINA SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

Cene oglasov po dogovoru. Rokopis se ne vračajo.

Naročnina: Zedinjene države (izven Chicago) \$5.00 na leto, \$2.50 na pol leta in \$1.25 za tri mesece; Chicago \$6.50 na leto, \$3.25 za pol leta, \$1.55 za tri mesece, in za inozemstvo \$8.00.

Naslov na vsa, kar ima stik s listom:

"PROSVETA"

2657 So. Lawrence Avenue, Chicago, Illinois.

"THE ENLIGHTENMENT"

Organ of the Slovene National Benefit Society.

Owned by the Slovene National Benefit Society.

Advertising rates on agreement.

Subscription: United States (except Chicago) and Canada \$5 per year; Chicago \$6.50, and foreign countries \$8.00 per year.

Datum v oklepaju n. pr. (Julija 1-20) poleg vsakega imena in naslova pomeni, da vam je v tem časopisu potekla naročnina. Posvetite jo pravčasno, da se vam ne utvari list.

NE, PROFITARJEV NI!

Komisar za cene v državi Georgiji je izjavil, da prodajajo tonno premoga po deset dolarjev, dasiravno znašajo produkcijski stroški za eno tonno premoga le tri dolarje. Cena je torej več kot trikrat tako visoka kot produkcijski stroški, preden premore doseže konzumenta.

Ce konzumentje godrnjajo in se jeze zaradi draginje in zabavljajo profitarjem, tedaj jih velebizniško časopisje hitro podučí, da visokih cen niso zakrivali profitarji, ampak povzročile so jih visoke delavske mezde. Za nobeno ceno noče pristati velebizniško časopisje, da profitarji ne gonijo cen kviško, ampak odločno izjavljajo, da je draginja posledica visoke delavske mezde.

Medtem, ko velebizniško časopisje odločno taji profitarstvo, pa pride državni komisar za cene in izjavi, da stane tona premoga deset dolarjev, dasiravno znašajo zanj produkcijski stroški le tri dolarje. In tudi on je mnenja, da te visoke cene niso povzročile visoke rudarske mezde, ampak profitarji.

Pri produkcijskih stroških so všeti vsi stroški in ne samo delavska mezda, kljub temu je pa cena pri toni premoga za sedem dolarjev višja, kot so produkcijski stroški. Tukaj je doprinešen jasen dokaz, da ni visoka mezda podražila produkta, ampak navila je ceno navzgor lakomnost profitarjev.

Kadar rudarji zahtevajo majhno povišanje mezde, da lahko kupijo kruh svojim otrokom, tedaj vse velebizniško časopisje hkratu zakriči, da je treba najprvo varovati splošne interese konzumentov in kadar so ti zavarovani, je še le treba pogledati, če kaj ostane za povišanje rudarske mezde. Zdaj je oderuštvo s premogom dokazana reč in vendar se velebizniško časopisje ne oglasi in zahteva, da se ti oderuhti trdo primejo, ker oplenjujejo ljudstvo z oderuškimi cenami. Zdaj so temu časopisju interesi konzumentov deveta briga, kajti to niso rudarji, ki uganjajo oderuštvo s premogom, ampak so ugledni premogovniški podjetniki in trgovci z lepo rejenimi denarnimi mošnjiki. Takih spoštovanih mož se pa ne sme kritizirati, čeprav odirajo ljudstvo. Nak, kaj takega se ne sme zgoditi, kajti kam bi pa prišli, če bi ljudstvo izvedelo, da ga tisti odirajo, ki mu jih velebizniško časopisje predstavlja kot ugodne in vzorne moze, kot stebre reda, miru in pravice. In tako velebizniško časopisje še nadalje dosledno trdi, da profitarstvo ne povzroča draginje, ampak da so visoke delavske mezde povzročile sedanje visoke cene.

Ali neki pregovor pravi, da se lahko le nekaj ljudi in za nekaj časa potegne za nos, nikakor se pa ne more vleči za nos vse ljudi in trajno. Mogoče čas ni daleč, ko se velebizniško časopisje prepriča o resničnosti tega pregovora.

Ljudstvo bo plačevalo železniški deficit! — Zvezna trgovska komisija poroča, da so železniške družbe napravile ogromen deficit v prvih štirih mescih po povratku pod privatno kontrolo. Dohodki so zaostali za porocijalno vsoto, ki je potrebna za izplačilo dividend po Esch-Cumminsovi železniški postavi za sedem sto sedem in osemdeset milijonov dolarjev.

Ta primanjkljaj bo seveda treba kriti iz zvezne blagajne. V vzhodnem železniškem distriktu imajo železniške družbe več kot sto enajst dolarjev izgube na prožno miljo. Lani so pa ravno te železnice, ko so bile pod vladno kontrolo, vrgle na miljo \$2,665 dobička.

To je najboljša ilustracija, kako izvrstno znajo privatni interesi upravljati železnice! Ljudstvo se bo kmalu naveličalo plačevati harač privatnim železniškim interesom in bo zahtevalo, da se železnice nacionalizirajo, tako glasno, da bodo ta glas slišali tudi profesionalni političarji, ki radi nastopijo v ulogi glasu, kadar ljudstvo govori.

Nepotrebno zasliševanje. — Iz Fort Smitha poročajo, da je tje dospela arkansaska mezdna komisija, da s zaslišanjem dožene, koliko mora delavka zaslužiti, da se lahko počeno preživi. Ali bi ne bilo pametneje, če bi žene in hčere komisarjev mesec dni delale v tovarni in se prehranjevale le s svojim zaslužkom, pa bi bilo na najenostavnejši način dognano, koliko mora delavka zaslužiti, da se počeno preživi?

DOPISI.

Zverinstva podivjane tolpe v

West Frankfort, Ill.

West Frankfort, Ill. — (Izvirno poročilo). — Že zadnje sem nekoliko poročal o tukajšnjih izrednih, umorih in drugih brutalnostih tukajšnje podivjane tolpe. Tukajšnja "ameriška" meladina nahujkana od blaznomanov in raznih jingotatičnih oseb je uganjala največje brutalnosti: je požigala, morila, razdejala par polopisov, vlamljala v stanovanja, uničevala hišno opravo itd. Dva podivjana "domačina" sta vdrila v stanovanje nekega Italijana in s sekuro ubila očeta pet nedolžnih otrok, njegova žena je pa v drugem stanu. Četa državne milice je bila takoj na licu mesta in aretirala ta dva podivjana "Amerikance", ki sta oba tudi že priznala dvojni umor. — Neki drugi Italijan je bil malo pozneje smrti no zadet od pet krogelj in bil na mestu mrtve. Istega dne (6. t. m.) je podivjana drhal broječa kakih 20 mož prišla nekega Italijana in ga toliko časa metala ob čestni tlak, da je imel skoro popolnoma razbito glavo. Občetal je nezavesten na ulici. Ko je prihitela vojaška patrulja na mesto, je drhal ubežala v bližnjo hosto.

Ko je došlo zvezno vojaštvo in poveljnik razpostavil močne straže po vsem mestu in odredil močne vojaške patrulje, ki so patruljirale po mestnih ulicah, se je zopet pričel vračati mir v mesto. Drhal si ni upala več dvigniti po mestu, le tu in tam je še kak "foreigner" dobil kako po glavi. Danes 10. avgusta je pa še popoln mir v mestu, ker je mesto popolnoma pod vojaško kontrolo in močne vojaške straže so razpostavljene po vsem mestu in dan in noč patrulje tudi korakajo po vseh ulicah. Poleg so pa pričeli 9. avgusta obratovati tudi vsi tukajšnji okoliški rovi.

Vseh brutalnosti, katere uganjala tukajšnja podivjana drhal, mi ni mogoče poročati, ker je še le sedaj pričelo prihajati na dan, kako bestialnost, s katero se je drhal v tem mestu odvijala. Dobra se jim blaznadi 12. do 13. let stara dekleta, ki so na očalcih imeli odraščajočo moč. Vse te divjake in pohotne lina se je v nekaj dneh ubila. Zaprtili je sedaj še tiso sto takih zverin, ubijalcev in pretepačev, ki vsi zaslužijo na smrtni kazen za hudodelstva, katere so naredili. Vse škoda, katere so povzročila podivjana drhal, se čisti sed 75,000 dolarjev, kar bo moralo plačati mesto.

Italijani in sploh inozemci so se pričeli zelo izseljevati iz tega mesta, ker jim ni mogoče živeti v bližini takih divjakov. In prav lahko je mogoče, da pride do ponovnih izredov, kakor hitro odide zvezno vojaštvo. Kajti vsi "pristni Amerikanci" imajo sploh vse inozemce na piki.

Poročilo iz Bentona, Ill., v Prosveti št. 185 nikakor ne odgovarja popolnoma resnici, posebno kar se tiče požarov. Zaprtili sta bili samo dve poslopji. Resnica je, da so ljudje bežali iz stanovanj in iskali zavetja v bližnji hosti ali kje drugje, ker nihče ni bil varen življenja pred podivjano drhaljo. V začetku izredov je le bolj padalo po italijanskih glavah in pozneje pa sploh noben inozemec ni bil varen pred divjaki. Do smrti pretepenih je bilo tudi nekaj Poljakov, Litvinov in Bolgarov. Posebno piko so imeli na bolj stare ljudi z brkami, ki so bili bolj ogroženi obraza. Nekateri so si obšli brke in se potresli s praškom, katerega rabijo ženake, da so izgledali bolj belji.

Opisal sem bolj na kratko vse te izgrede in omenil le bolj glavne stvari, da je slovenska javnost podučena o resničnih dogodkih, ki so se odigrali v južnem Illinoisu v dobi "civilizacije" in "demokracije". Ko bi se vsi delavci združili in bili dobro organizirani, bi nikdar ne prišlo do takih izredov, ker ti izgrede so le delo naših skupnih izkoriščevalcev, ki iz njih kujejo svoj kapital. — Tr. Kalan.

Maynard, O. — V tri milje oddaljeni naselbin Fairpoint se je pripetila nesreča, katere vzrok je bila lakomnost otrok, in katere žrtev je postal sin rojaka Antona Zagoreca. Jlena tukajšnja družba "Prosveta" št. 275. Pri rovu št. 2 Clarkson Coal Co. v omenjeni naselbini se je namreč igrala grupa otrok v starosti od 8—12 let, med katerimi je bil tudi omenjeni sin, Anton Zagorec ml. Tovariši so mu obli-

bili, da dobi en dolar, ako je toliko pogumen, da se dotakne z roko električne žice napeljene iz kurilnice v rovi. Deček se je v resnici povzpel na streho takozvanega "tipa" ter se dotaknil te žice, po kateri se pretaka električni tok moč okrog 300 voltov in posledica tega je bila, da je bil deček elektrokuiran in na mestu mrtve. Star je bil okrog 12 let in član tukajšnje družbe "Prosveta" št. 275. Zapušča očeta in tri sestre, mati je umrla pred letom in pol na porodu.

Pogreb se je vršil po katoliškem obredu in je pokopan na pokopališču v Blaire, O. — Nesrečni družini izrekam moje najskrenejše sožalje.

Omenim naj tudi, da po mojem mnenju ne zadene krivda vslužbenev tega rova, ki pazijo kolikor jim je mogoče na red zupaj rova kakor tudi v notranjosti rova. Največja krivda zadene otroke same, ki so tako nepredvidni in hočejo v vsako stvar utakniti svoj nos. To naj bo za vzgled in svarilo vsem drugim kakor tudi starišem, da naj svarijo svoje otroke, da naj ne hodijo k rovu.

Poleg naj omenim še to, da je ta rova lahko takorekoč vzor vseh rovo v vzhodni Ohio in sicer radi delovodij, ki skrbijo, da je rova v resnici v dobrem stanju in ki so vsi izkušeni v tem delu. — Poročevalec.

ŠTEVILU OTROK V OSKRBI AMERIŠKEGA POMOŽNEGA ODBORA.

New York, N. Y. — Iz urada "Ameriškega rudečega križa, tujezemski informacijski oddelček" se poroča, da je Ameriško-Jugoslovanski odbor "dobil poročilo, da je Ameriški pomožni odbor skrbel v Jugoslaviji za 50,000 otrok. Ta odbor je imel v oskrbi v Sloveniji 3,000 otrok, katere je ohranil v najpotrebnejši obleko in živili in jih svojega skladišča v Ljubljani. —

NAČRTI NASPROTNINOV DELAVSTVA SE DROBE.

New Orleans, La. — Tukajšnja trgovska zbornica seveda podpira železniško društvo in "hoče stavko cestno-železniških uslužbencev izrabiti za uničenje delavskih strokovnih organizacij in ujednotitev odprte delavnice.

Ali strokovno organizirani delavci se zavedajo, kje je njih sovrznik, ki zdaj spoznava, da delavskih organizacij ni tako lahko uničiti, kot si je sprva domisljal.

Kovinski delavci so zmagnali po dvamesečni stavki. Stavka je res precej časa trajala, toda podjetniki so bili popolnoma poraženi. Na stavki so bili železolivarji, ki so obvestili svoje tovarše križem Združenih držav, da livarji stavkajo. Družba je hotela obratovati svoje podjetje s stavkokazi. Oglasevala je, da plačuje visoke mezde. Vse zastoj, družba ni mogla dobiti izkušenih livarjev. Na to se je družba obrnila na sodišče za sodniško prepoved proti organizaciji železolivarjev, ker je železa, da ji sodniško prepoved morda do vlivanja železa. Seveda se je kmalu prepričala, da izkušenih livarjev ne more dobiti, dokler se ne poravnava s svojimi livarji. Družba je končno prišla do tega spoznanja in stavka je bila končana. elezolivarji delajo od sedaj štiri in štirideset ur v tednu in prejemale po devetdeset centov mezde na uro.

Tako se vsi zelo trmoglavi podjetniki izučijo, da se delavske organizacije ne dajo uničiti in da je boljše živeti z njimi v miru kot v prepiru.

EN SAM POLICAJ JE PRIJEL PET BANDITOV!

Chicago, Ill. — Policaj George Johnstone je ujel sam pet avtomobilistov. Drvil je s svojim motoreciklom za njimi, a naenkrat mu je motorecikl odpovedal in oddal je par strelav za njimi. Ko je pognal znova svoj motorecikl, jih je kmalu došel, zapeljal je prednje in ukazal roke kviško. Banditje so ubogali. Ko jih je preiskal, je našel pri njih tri samokrese.

NEVARNOST PRI DELU.

Chicago, Ill. — V Whitingu, Ind., so kotlarji gradili velik nabiralnik za olje. Pri delu je naenkrat nekaj počilo, kakor da se je odlomila deska, oder se je zabil in srušil. Ko so prihiteli tje drugi delavci, da vidijo, kaj se je zgodilo, so našli pod odrom tri kotlarje ubite. Mrtvi so: Joseph Lukatich, Thomas O'Brien in C. W. Stevens, vsi trije iz Chicago.

Razkol v ententi, konec lige narodov.

(Nadaljevanje s 1. strani).

podati javno izjavo, v kateri bo obsodil korak Francije, ki ugrožaja mir med Poljsko in Rusijo. Lloyd George se čuti zelo ponižanega, kajti Millerand je storil ravno nasprotno kot sta pa zaključila na zadnjem sestanku v Hytheju in kot je on poročal zadnji terek v parlamentu.

Ves dan večer se se izmenjujevala brzojavka med Londonom in Parizom. Kriza je tako resna po mnenju angleških vladnih krogov, da je Lloyd George odložil svoje počitnice v Švici, ki jih je imel začeti prihodnji teden in zaključenje parlamenta je odloženo do ponedeljka. Kakor se čuje, se bo koncem tega tedna vršila nova konferenca med Georgem in Millerandom v Boulognu.

Londonški listi, ki so doslej zagovarjali Francijo, so se naenkrat obrnili proti nji. Listi odprto napovedujejo konec aliance in svare Francijo, da ostane sama v njeni vojni z Rusijo, medtem ko Anglija prekine vse vezi gospodarske in finančne kooperacije z njo.

Ruska sovjetska vlada je večerj sporočila angleški vladi, da Francija hujska Poljske zoper mir in jim svetuje, da naj prezro konferenco v Minsku in se branijo toliko časa, dokler jim ne pride na pomoč Vrangl, katerega bodo podprli Francozi. Kamenov je si noči objavil novo Čičerinovo to to, ki je bila dostavljena Lloydu Georgu in ki se glasi, da Poljaki zavlačujejo mirovna pogajanja po nasvetu Francije v nadi, da jim pride ves svet na pomoč, kadar pade Varšava. Poljaki delegacije se zdaj niso preokročili ruske fronte in po zadnjem obvestilu poljske vlade pridejo na fronto 14. avgusta. Čičerin nadaljuje:

"Za Poljsko stoji Francija, ki nalašč ovira mir in hujska na nadaljevanje vojne. Sovjetska vlada ve, da je francoski parlament dovolil štiri milijarde frankov za vpostavljenje opustošenih krajev v severni Franciji, toda francoska vlada rabi ta denar za intervencijo v Rusiji. Francoska vlada pošilja vojni kontrabantni material generalu Vranglu skozi Odeso na parnikih, ki vozijo bivše ruske vojske ujetnike v domovino. Ko so sovjetske oblasti v Odesi skušale pridržati kontrabant, se je pojavila pred lukco francoska flota in admiral je grozil, da bo bombardiral mesto."

Lloyd George je v terek zvečer sporočil poljski vladi, da so ruski premirovni pogoji najboljši, kar jih more Poljska pričakovati in zato je najbolje, da jih hitro sprejme.

Italija je za priznanje Rusije.

Rim, 13. avg. — Rimsko časopisje v splošnem ostro obsaja oficijelno Francijo valed priznanja generala Vrangla na Krimu. Listi so mnenja, da Francija ugrožaja mir vse Evrope.

Razni politični voditelji v Rimu so mnenja, da je Francija s tem korakom ne samo raztrgala entento in ligo narodov, temveč je ubila tudi versalski pogodbo. Oficijelna Italija sama podpira Anglijo za mir z Rusijo in priznanje sovjetske vlade, pač pa gre še dalje: Italija je sama že priznala boljševiško vlado in je že pričela s poldiplomatičnimi stiki z Moskvo. Ruski sovjetski poslanik Vososki v Rimu je dobil dovoljenje, da sme pokljati brzojavke svoji vladi v Švici in ima vse diplomatske pravice. Italija je tudi pričela trgovino s sovjetsko Rusijo in je že naročila 10,000 ton koruze, ki je zdaj na poti iz Odesa v Italijo.

Razume se, da oficijelna Italija v svojih odnosih z Rusijo izvršuje voljo italijanskega delavstva.

V Washingtonu vidijo konec lige narodov.

Washington, 13. avg. — Med tukajšnjimi diplomati je zavladala konfuzija valed naglega preobrata politične situacije, ki ga je povzročila Francija s priznanjem Vrangla in z razkolom z Anglijo. Čin Francije je v direktnem nasprotju z izjavo Wilsona, ki je dejal, da zavezniki morajo izprazniti ruski teritorij in ne smejo se ga več dotakniti. Mnenje diplomatov je, da sedanja kriza pomeni konec entente in konec lige narodov. Diplomatska našina v Washingtonu je šla takoj na delo, da se kravna spor med

Anglijo in Francijo in upanje je, da ne pride do hujših posledic.

Državni department je večerj prejel oficijelno potrdilo, da je Francija priznala Vranglovo "vlado" na Krimu. Uradniki državnega departamenta molče o tem koraku francoske vlade, ali videti je, da se strinjajo s Francijo.

Državni tajnik Colby se ni pojasnil, kaj pomenijo besede v Wilsonovi spomenici, da bo Amerika "z vsami sredstvi pomagala Poljski".

Variava v kleščah.

London, 13. avg. — Iz Berlina je prišla brzojavka, da je ruska sovjetska kavalarija dospela v variavsko predmestje Prago, leži tik Visle severno od Varšave. Poljski garniziji v Pultusku in Makovu sta zajeti. Druga vest iz Berlina se glasi, da je glavna ruska armada komaj se streljal iz puške daleč od Varšave. Po vestih iz poljskih virov je razvidno, da sovjetska armada polagoma obkroža Variavo z namenom, da ujame zadnje sile poljskih čet, ki se nahajajo v trikotniku nad reko Vislo in obenem ji pade mesto v roke.

Uradno brezlično poročilo iz Moskve, datirano v sredo, se glasi: "V smeri proti Plotsku (klasičar med Poljsko in Danzigom) smo okupirali železniško postajo Milavo. Dne 9. avgusta so naše čete zasedle mesti Makov in Ciechanov. Dalje proti jugovzhodu naše čete dosegle rečico Orz. Med rekama Nareto in Bugom podimo sovražnika proti zapadu. Na jugu prodirajo naše čete proti reki Nurec. Na volinski fronti smo 10. avgusta okupirali Vlado in Radomir. V okoliščini Tarnopol-Bucacz (Galicija) se umika sovražnik proti zapadu. Ujeli smo večje število ujetnikov in vpleli li topove in streljice. — Na kriskli fronti smo strelje od sovralnika in naše čete prodirajo dalje in osvajajo postojanke in jemljejo ujetnike."

Iz Koenigsberga, vzhodna Prusija, je prišlo poročilo, da so Rusi okupirali Soldau na nemških tleh tik meje z dovoljenjem prebivalstva.

Baron Vrangl poražen.

Carigrad, 10. avg. (Zakasneli). — Boljševiške čete v južni Rusiji so prizidale velik udarec deli armadi barona Vrangla severno od krimskega polotoka. Tri sovjetske divizije, ki štejejo 600 mož, so preokročile Dnjeper 7. avgusta pri Aleku in se razprostrile po planjavi južno od reke ter pridle več vrst. Boljševiki so ubili na oba Vranglova krila in raztrgali. Dve koloni sovjetske kavalarije prodirata južno od lekumidrovska in na zapadni strani železnice, ki vodi iz Kersona na Krim, in grozita priti Vranglovim četam za hrbet.

Poraz Angležev v Mezopotamiji.

Paris, 13. avg. — Havas javlja iz Bejruta, da je položaj v Mezopotamiji zelo resen. Angleške čete ob reki Evfrat se umikajo pred rebelnimi domačini in garnizijo Divanlihi na desnem bregu Tigrisa, 95 milj južno od Bagdada, je odrezana od ostale britske made.

Kdo je Vrangl?

London. — Baron Peter Vrangl — katerega je Francija zdaj pooblastila, da iztirja v nemenu imenu carjeve dolgov ruskega ljudstva — je nemški Moskovska "Pravda" piše, da bil ob času vojne z Nemčijo serzerjev špijon v ruski armadi. Ko so Nemci okupirali Ukrajino, dobil zaeno s hetmanom Skoropadskim visoko službo. Pozneje je pridružil generalu Denikin. Zavezniki ga dobro poznajo in valedtega so se lansko jesenotovali generalu Denikin. ne sme Vranglu dati nobene odgovorne službe. Kljub temu je danes ljubljeneec Francije.

Irski republikanski župan amran.

Cork, Iraka, 13. avg. — Žep tega mesta in deset njegovih radnikov je bila večerj aretiranih, ko so obdržali sinfajonov sodišče v mestni hiši. Vojski obkolili mestno hišo in in odprli li sodnike v vojaške barake. Iščasno sta zborovala v Corku dva republikanska sodišča.

V Ameriko so bili večerj poslani v vojski in dve osebi sta ranjeni. London, 13. avg. — Avstralski katoliški nadškof Mannix je izjavil, da obliče Irsko, svojo domovino, kljub temu, da mu je avstralska vlada prepovedala vstop v Irsko.

Ali Prebavite Kar Zavžite?

Ne kar savišite, ampak kar prebavite, je blagočefno vašemu sfotemu.

Dober, zdrav tek in pravilno delovanje prebavnih organov bo rezultat, če vzamete

**Severov
Esorka**

Dobro za ljudi, ki se ne morejo gibati. Zelo priporočljivo za slabotne in nežne osebe. Pravilna tonika za ostarele ljudi.

Cene 75c in 3c davka.
ali \$1.50 in 6c davka.

Pri lekarjih ali pišite na

W.F. Severa Co. Cedar Rapids, Iowa

Henrik Driesmann. Pradobni človek.

Opis načina življenja, jezika in kulture predzgodovinskega človeka v Evropi in Aziji.

(Prosto prevel P. B.)

SEDMO POGAVJE.

Doba železa.

(Nadaljevanje.)

Na sedanem Wirtemberskem so našli veliko množico grobov, ki kažejo iz te dobe in v katerih so našli precej zelo zanimivih ostankov tedanje kulture. Poleg orožja, katerega so našli v vsakem grobu so našli tudi raznovrstne kine, ki je bil deloma iz brona deloma pa iz železa. Našli so tudi izdelke iz kosti, srebra in celo zlata. Poleg tega so našli veliko raznih lončenih posod ki so bile vse zelo umetno izdelane in okrašene z raznimi vrezanimi podobami. Našli so tudi posode iz brona in bakra in iz odtiskov v glini se more spoznati, da je bilo vsako truplo zavito v tkanino. V nekem grobu, v katerem je ležalo najbrže žensko truplo, so našli zapeljivo in iz ebapovine, v kateri je bil kos čistega zlata, poleg tega tudi rog iz čistega zlata. Iz izkopin sklepajo, da je imela velik vpliv na te pokrajine grška kultura, katere se je razširila s pomočjo ilirov v severne pokrajine. V tej pokrajini so našli na več mestih tudi kozice in ražnje, kar je velika redkost in prve najdbe te vrste. Narejene so iz železa. V nobeni drugi pokrajini niso našli te vrste kuhinjskega orodja, ki bi ostal do današnjega časa. V grobovih so našli poleg orožja tudi vsakovrstno orodje, katerega človek dnevno rabi. V nekaterih grobovih so našli celo velike žlice bodisi iz lesa ali pa iz kosti. Največ takih grobov so našli v pokrajini, kjer so bivali nekdanja Etruščiki, ki so bili le potomci nekdanjih ilirov, katere so pregnali in podjarmili Kelti.

V Italiji sami so našli veliko izkopin iz te dobe, ki vse pričajo, da je imela starogrška kultura ve-

lik vpliv na splošno rimsko kulturo. Poleg raznovrstnega orožja iz železa kakor tudi iz brona, kine in orodja so našli tudi veliko raznih lončenih posod ki so bile vse zelo umetno izdelane. Posebno še žare v katerih so spravljali ostanke mrtlicev oziroma pepel sežganih trupel.

O Grški smo že prej omenili, da so pričeli izdelovati orodje in orodje iz železa veliko prej, kot pa drugi severni in zapadni narodi. Od teh so sprejeli to kulturo tudi iliri, ki so jo potem zopet izročili sosednjim narodom.

Iz tega se jasno razvidi, da je prišla vsa kultura v Evropo od vzhoda in sicer s pomočjo drugih narodov. In ti narodi, ki so prenesli kulturo v Evropo, so polagoma izginili z zemeljskega površja in gospodarji Evrope so postali oni narodi, ki so dobili kulturo iz vzhoda.

Ko so Rimljani splošno pričeli rabiti železo v vsej svoji industriji, so postali gospodarji cele takrat znane Evrope. In z Rimljani se pričena zgodovinska doba človeštva in preneha prazgodovina, katero smo na kratko obdelali v navedenih poglavjih. Dosedaj smo opisali človeštvo Evrope in zapadne Azije z ozirom na njih izdelke kako je človek napredoval v kamni dobi starejši in mlajši, kako je človeštvo pričelo spoznavati kovine in iz njih izdelovati orodje in orožje. Človek je potreboval tisoč in tisočletja, predno se je razvil tako daleč, da je spoznal vrednost kovin predno, je pričel rabiti kovine. Oglejmo si sedaj tudi nekoliko splošne razmere srednje-evropskega prebivalstva.

Srednja Evropa je bila najbrže že v starejši kamni dobi obljubena in najbrže so bili naseljeni razni arijski narodi ki so prišli iz Sibirijske in centralne Azije, kakor so pozneje prišli iz teh krajev vsi poznejši narodi. Proti koncu kamene dobe in v času bakrene dobe so se pa pričela seliti ta plemena, arijska namreč, proti vzhodu in jugu. Temu vzrok je bila najbrže klima, ki je pričela padati v severni Evropi in ko je nastala ledena doba. In najbrže je povzročila ledena doba preseljevanje narodov v Evropi sami kakor tudi v Aziji. Že v enem prejšnjem po-

glavju smo namreč omenili, da je bila orednja Evropa dolgo časa neobljubena, namreč ko je izginila kamena doba in nastopila bronova doba in iz katerega časa ni nobenih pravih podatkov. Človek tedanje dobe se je preselil v južne kraje, v kraje ob Sredozemskem morju, kjer je bila klima skoraj vedno enaka, edino bolj vlažna. V času kamene dobe v osrednji Evropi je bil še Parnas in Helikon poraščen z bujnim gozdom, kjer so po starogrških mitoloških pravljicah bivali bogovi. Toda klima na zemlji se vedno izpreminja in s tem se izpreminja tudi značaj človeštva in narave.

Klima je bila dotični faktor, ki je povzročila preseljevanje narodov in na ta način indirektno povzročila, da se je kultura širila. Razvideli smo, da so se prvi naseljenci v Mezopotamiji izselili iz visokega Altajskega in Uralškega gorovja, ki so potem položili temelj poznejši Asirsko-Babilonski kulturi, razvideli smo, da so Fenicijski na svojih trgovskih poteh širili kulturo med severno-zapadni narodi in narodi naseljeni ob Sredozemskem morju, razvideli smo, da so iliri, ki so se selili iz enega kraja v drugega, razširili starogrško kulturo med narodi. Toda preseljevanje narodov ni bil vedno oni faktor, ki je širil kulturo. Odnosno je bilo od naroda, človeštva samega, koliko se je razvila kultura. Ako je bil narod sam napreden, da je stremil po napredku, je napredoval, ako pa ni bil, ni mogel napredovati. Za vzgled naj vzamemo samo pradžino človeške kulture, Mezopotamijo. Da je bila ta dežela v pradobi človeštva tako izredno bogata in lepa dežela, da se omenja v sv. pismu "paradiž", je moral vendar živeti tukaj narod, ki je obdeloval to deželo. In v najstarejši zgodovini, Babilonski in Asirski, čitamo, da je ljudstvo zgradilo velikanse umetne prekope, da so namakali zemljo, da je bila rodovitna. Najbrže bili ti narodi že asirski ali babilonski ali pa Sumirski in Akadijski, nima posebnega velikega pomena. Važno pri tem je le to, da so ti narodi spreminili velikanse mezopotamske pečene puščave v rodovitna polja. In ravno radi tega je napredovala ta dežela in narodi naseljeni v tej pokrajini tako napredovali. Vzemimo pa za vzgled tudi Egipet, dežela se sama na sebi tako rodovitna, narod je zastajal v kulturi daleč za drugimi narodi. Iz tega se razvidi, da klima ali podnebje ni imelo nobene vloge vpliva na indolentno in nezmožno za napredek človeško plemo. To lahko razvidimo pri Turkih, ki so sedaj naseljeni v Mezopotamiji, da so zastajali v kulturi daleč za drugimi narodi. Ako se naseli v Mezopotamiji zopet kak drug narod, ki bo podjeten in delaven, bo zopet spremenil to deželo v pravi raj.

(Dalje.)

Terorizem od vseh strani zlomil jeklarsko stavko.

(Nadaljevanje.)

Jeklarski interesi so večkrat izjavili, da z njihovega finančnega stališča ne morejo zvišati plače. Koliko je na tem resnice, nam zopet kaže poročilo preiskovalne komisije. Podatki, ki jih je dobila ta komisija, nam pravijo, da je jeklarska korporacija dobila za tona jekla leta 1918 \$14.39 čiste ga in leta 1917 pa celo \$19.76, dočim je bila povprečna cena je kila leta 1910 \$15.03 za tona jekla. (Pri tej vsoti je treba razumeti, da je dobila kompanija za tona jekla to vsoto, ko je odbila vse stroške in da so bili to čisti dohodki "net earnings".)

Meseca avgusta 1919 so izjavili vladni veščaki, da potrebuje družina petih članov na leto minimalno \$1.575 in sicer za najubožnejše življenje, dočim potrebuje družina petih članov da se preživlja po ameriškem načinu ("American Standard of Living") na leto \$2.024. Poglejmo pa, koliko so jeklarski in železarski delavci zaslužili leta 1919: Izučeni delavci, katerih je bilo v celim 30.4 odstotkov so zaslužili povprečno \$2.749 na leto; nepopolnoma izučeni delavci, katerih je bilo 31.5 odstotkov vseh delavcev, so zaslužili na leto povprečno \$1.982 in neizučeni delavci in navadni delavci, katerih je bilo 38.1 odstotkov vseh delavcev so pa zaslužili na leto povprečno po \$1.466. Te podatke je dobila komisija od jeklarskih podjetnikov samih in je zelo težko doznati, ali

te številke odgovarjajo resnici ali ne, kajti razumeti je treba, da ves ta denar, katerega so kompanije izplačale na plačah, niso dobili delavci, ker so plače uradnikov in drugih valuzbenecv v jeklarski industriji všteti tudi med temi plačami, katere so navedli jeklarski podjetniki za "plače delavcev". Znano je pa, da so nekateri uradniki pri jeklarski korporaciji v resnici sijajno plačani in da so upravni stroški nekaterih kompanij velikanški. In vse te stroške so prišteli k plačam "delavcev", ker so v pravem pomenu besede v resnici vsi delavci. Komisija ni mogla dobiti podatkov, koliko so jeklarske kompanije izplačale na plačah delavcev, ki so vposleni v tovarnah plavskih, itd.

Poleg so imele kompanije valuzbene raznovrstne vohune med delavci samimi in razne privatne policije, ki so bili tudi na plačilni listi in ki niso dobivali male plače. In te plače so bile tudi vštete med plače, katere so dobili delavci. In teh "delavcev" ni bilo ravno malo. Povprečno je bilo deset odstotkov samih takih "delavcev". V neki jeklarni je bilo, uposlenih leta 1910, 218.433 delavcev, katerim je kompanija izplačala na leto \$174.995.130 tako je prišlo na posameznega delavca \$726 ali devet odstotkov manj, kot so priznali vladni veščaki za primeren letni zaslužek za delavca. In v jeklarski industriji je bil sistem leta in leta da delavci niso nikdar toliko zaslužili, da bi se ameriškemu življenju primerno preživeli.

Da je bil glavni in edini vzrok zadnje velike jeklarske stavke edino izboljšanje plaše in krejiti delovni čas, nam priča tudi to, da so delavci vedno govorili, ko je komisija preiskovala stavko, le o plačah in krajšem delovnem času. Malokateri je pa omenil organizacijo "Ameriško delavsko federacijo", o kateri so bili splošno zelo slabo podučeni, nihče pa kaj o kakem radikalizmu ali bolj živizmu.

Minimalni dohodki delavske družine so vladni veščaki določili za pet družinskih članov. In delavci v posleni v jeklarski industriji so prejeli na stotine dolarjev manj zaslužka letno, kot je bil določen minimum. Toda družine jeklarskih delavcev imajo več članov, kot so vladni veščaki računali, kajti povprečno šteje

družina jeklarskega in železarskega delavca po šest članov in ne pet. Ko je komisija preiskovala položaj delavcev vposlenih v jeklarski industriji, je pronašla, da je 68 odstotkov vseh "inozemcev" (katerih je pa več kot polovico že naturaliziranih državljanov) oženjenih in 81 odstotkov od teh "inozemcev" dobiva plačo, neizučeni delavcev. In komisija je pronašla tudi, da ima 15 odstotkov inozemcev preživljati deset članov v družini. Kako naj jih preživijo delavci, ki zaslužijo komaj 1800 dolarjev letno, v sedanji draginji, je pa vprašanje, ki je vredno da ga vpoštevajo vsi merodajni faktorji.

(Nadaljevanje.)

LEGAR MED NASELJENIKI

New York, N. Y. — Dva potnika, ki sta se pripeljala sem na parniku "Niagara" iz Bordeauxa, sta zbolela za legarju. Parnik je pripeljal devet sto šest in devedeset izseljenikov. Ladja je bila pridržana v karanteni.

MALI OGLASI

Classified Advertisements

NAZNANILO.

Ali želite imeti stalno delo? Mi potrebujemo za našo livarno več navadnih

DELAVCEV

in
POMOČNIKOV.

Dobra plača.

Oglasite se v naši delavski posredovalnici, kjer dobite nadaljna pojasnila.

LINK & BELT CO.,

329 West 39th St.,

Chicago, Ill.

DEKLETA POTREBUJEMO ZA KROJAŠKO OBRT!

Nudi se ugodna prilika izučeni življenj na motorni šivalni stroj za izdelke iz kožu-hovine.

Stalno in čisto delo. Prilika za zaslužiti po \$22.50 do \$35.00 tedensko; po zmožnosti pri delu. Ako se zanimate za to delo tedaj pridite k nam pripravljene za delo.

ELLSWORTH & THAYER

MFG. CO.,

340 Broadway

MILWAUKEE, WISCONSIN.

SLAVONIC IMMIGRANT BANK

riernj je prodavala in pošiljala v stari kraj jugoslovanske krome in dinarje po ti le centi

1000 kron za	\$ 14.00
5000 kron za	69.50
10000 kron za	138.00
50000 kron za	685.00
100000 kron za	1380.00

1000 dinarjev za \$54.80. Pri večjih svotah dinarjev je cena še mnogo cenejša. Pri teh cenah so všteti vsi stroški. Nobenih drugih stroškov, ne plača ne pošiljatelj in ne prejemnik.

Cene kronam in dinarjem se vsaki dan menjajo, rastejo ali padajo. Slavonic Immigrant Banka, vam bode računala po ceni onega dne ko sprejme od vas denar.

SLAVONIC IMMIGRANT BANK

436 West 23rd Street
NEW YORK, N. Y.

ŠIFKARTA IZ TRSTA V NEW YORK STANE SAMO \$30.00

Najmanjši sveta, kar računajo agentje za karto iz Trsta do New Yorka je \$88.00. Če hočete dobiti svojo rodbino ali prijatelje iz starega kraja v Ameriko, obrnite se za pojasnilo in potrebne listine na

MATIJA SKENDEK

javni notar za Ameriko in stari kraj.
5227 Butler St., Pittsburgh, Pa.
Prihranil vam bo denar. — On je za narod, narod je za njega.

POTOP.

Zgodovinski
— roman —

Spisal H. Sienkiewicz. — Poslovenil Podravski.

(Nadaljevanje.)

Dospevali h kralju mu je takoj sporočil, da zleti trdnjava v zrak in da nemara pokoplje pod seboj celo Čarnekega.

"V takem slučaju pojdem pogledat, kako zleto pobožni Poljaki v nebo", odvrne kralj.

Né glede na prepoved Čarnekega, ki je služil izdajstvo, so se kmetje in prostovolci razskropili po vsem gradu, in hoteli poiskati skrite Švede in plen. Trombe so jih sicer pozivale k vrnitvi v mesto, toda oni niso slišali teh glasov, ali pa se niso niti zmenili za nje.

Nakrat pa se jim potrese zemlja pod nogami, začuje se strašen pok in orjaški ogenj stober šine v okraje in z njim vred zemlja, kamenje, streha, ves grad ter nad pet sto onih ljudi, ki se niso utegnili pravočasno umakniti.

Švedski kralj se je smejal, da se je kar prijel za bok, toda njegovo veselje je bilo prežgodnje, kajti Sandomir je ostal v rokah Poljakov ter ni dovažal več živeča švedski armadi. Čarneški je zapovedal, da se napravi tabor nasproti Švedom na drugi strani Visle ter je čuval nad prevožno. Med tem je dospel Sapieha, veliki hetman litevski in vojvoda vilenški s svojimi Látvevi od druge strani ter se nastanil za Sanom, tako, da so bili Švedje kakor v kleščah.

Vsakdo je razumil, če tudi ni bil veščak v bojnem rokodelstvu, da visi nad Švedi neizogiben pogin.

Razumeli so to tudi Švedje. Vsako jutro so prihajali častniki i vojski na obrežje Visle in zrl z obupom v obeh in v srečo na sovražnikovo vojsko. O prevoznji čez Vislo ali Sano ni bilo niti misliti; ostal je samo jeden pot — vrnitev v Jaroslav, po oni poti, po kateri so prišli, toda to je bilo znano vsem, da v tem slučaju ne zgleja nobeden izmed njih več Švedske. Radi tega so nastopili znovlj žalostni dnevi za Švede. Živel jim je zopet počel.

Med tem je izročil Čarneški poveljništvo nad vojsko Ljubomirskemu, vzal lavdanski prapor za spremstvo, prepelje čez San, kjer se dogovorita s Sapieho o daljšem bojevanju.

Pri tem srečanju ni bilo treba Zaglobovega posredovanja, kajti oba poveljnika sta ljubila domovino bolj, nego samega sebe, oba sta bila pripravljena žrtvovati za njo osebo koristi, lastno ljubezen in častihlepost.

"Domovina se raduje", je dejal Zagloba in se obrnil k Volodijevskemu in Skretuskemu, "kadar živita v soglasju dva takšna velikana. Čarneški je grozen bojevnik in odkritarčen človek, toda tudi Sapieha ne ostaja za njem. Sedaj se gotovo prične gostovanje, kajti Sapieha je izvanredno gostoljuben človek.

Razgovor jim pretrga Babinč, katerega zagledajo v daljavi; toda poslednji se je zagledal v Čarnekega in ni videl njegovih znakov.

"Poglejte", reče Zagloba, "kako je shujšal."

"Čemu ne bi shujšal? ... To, da mu je izpodletel njegov namen, ki ga je imel z Bogoslavom, je kaj neprijetno vplivalo nanj. Kajti Bogoslav se nahaja sedaj pod Malborkom, kjer oblegata skupno s Steinbockom trdnjavo."

"Zaupamo v Boga, da ničesar ne opraviš?"

"Ko bi tudi Malbork vzela, mi pa med tem ujamemo Karola Gustava ter potem uvidimo, ali ne dajo trdnjave za kralja?"

Glejte, Babinč se nam bliža!" mu seže Skretuski v besedo.

Poslednji jih je v resnici zagledal, odrival ljudi na stran, hitel proti njim, mihal jim z kučmo ter se smehljaj od daleč. Pozdravili so se kot dobri znanci i prijatelji.

"Kaj je novega plemič?" vpraša Zagloba po prvem pozdravu.

"Slabe novice! Toda sedaj ni čas govoriti o tem. Kmalu sedemo k mizi. Vi gotovo tukaj prenočite in v tem slučaju prosim, pridite k meni med moje Tatarje na prenočišče. Sotor imam izvrsten; lahko pri čašah pobesedujemo do jutra."

"Prekrasno," odvrne Zagloba. "Toda povej nam, čemu si tako shujšal?"

"Radi tega, ker me je Bogoslav na vojni prekobal s konja kakor glinast lončič, da bljuvam od tega časa kri ter ne morem priti k sebi. Toda nadejam se, da tudi zanj napoči dan plačila. Toda pojdithe, obed je že pripravljen. Mi smo vas že dolgo pričakovali, ker ste prešli že mnogo švedske krvi."

"Naj drugi povedo, kaj sem jaz učinil," reče Zagloba: "meni to ni prišlo."

Po teh besedah odidejo vsi na mejdan med šotore, kjer so bile razstavljene mize na čast prihodu Čarnekega. Miza, za katero so posadili kaštelana, je bila pokrita s švedskimi prapori. Medice in vina so nalivali toliko, da sta ga naposled oba poveljnika začutila v glavi. Ni se manjkalo veselja, šal, napitnice in truščah, kajti vreme je bilo lepo in še le večerni hlad je razgalil gostovalce.

Po končanem obedu pelje Kmitie svoje goste med Tatarje, v svoj šotor, ki je bil napolnjen z različnim plenom.

"Bogoslav je sedaj, kakor pravijo, pod Malborkom," jame govoriti Kmitie. "Drugi pa zopet trde, da je pri izbornem knezu, s katerim namerna priti kralju na pomoč."

"Tem bolj, torej se še srečamo! Vi mlajši ga ne znate ugnati v kozji rog, pa bodete videli, kako ga uženemo stari. Z mnogimi se je že srečal, toda z Zaglobo se še ni. Pravim vam, da se srečamo, k večjemu da mu je knez Januš naročil v testamentu, naj se daleč izogne Zaglobi."

"Izborni knez je zvit človek," reče Jan Skretuski: "naj samo izve, da slabo prede Švedom, pa pozabi, kaj na vse obljube."

"Jaz vam pa pravim, da ne", odvrne Zagloba. "Nihče nas nima tolikaj v želoden, nego Prusi."

Vabilo in priporočilo.

Priporoča se vsem Slovincem in Hrvatom v Pittsburghu in okolici, da se blagovole udeležiti

"PIKNIKA"

kateraga priredi

Slovensko pevsko društvo "Prešeren"

dne 29. avgusta t. l. na Klobučarjevi fermi v Sharpsburgu, Pa.

Pevsko društvo "Prešeren" se odzove na vsako vabilo in nastopi s slovenskimi pesmimi. Vred tega tudi pev. zbor "Prešeren" pričakuje od Slovincov in Hrvatov, da postijo polnoštevilno naš izlet (piknik) in s tem pomorajo finančno naši ispani blaginji, da se tako opomore za nadaljše poučevanje petja in povzdigo slovenskega naroda.

Za suha grla in prazne želodec bo najbolje preskrbljeno.

Vstopnina za moške 50. Ženske so vstopnine proste.

Pridite vsi ta dan na naš piknik in se zabavajte s nami.

Kažipot: vzemite Sharpsburg karo do 15. ulice; tam krenite na levo in pojdithe naprej po cesti do farne, kjer je znamenje "roke" ob cesti.

Rad bi zvedel za svojega očeta

Slika predstavlja Jožef Saftiča, doma iz vasi Jelšane-Dolenje ob kranjsko-literski meji blizu Šapljana. Star je okrog 52 let. Pred 20 leti je živel na Reki in od tam je šel v Združene države. Živel je v Calumetu, Mich., Minneapolisu, Minn., Chicagu, Ill., Richmondu, Va., in v Moline, Ill., od kjer je pisal pred nekako 15 leti zadnje pismo. Za njega bi rad zvedel njegov sin, kateremu je isto tako ime Joseph Saftich, ki je sedaj star 26 let in ima svoje podjetje v Gary, Ind. Uljudno prosim cenjene rojake, če kdo ve kaj o mojem očetu, naj mi takoj sporoči, za kar mu rad povrnem vse stroške. Ako bo pa oče sam čital to, naj se mi nemudoma oglasi pismeno ali pa naj pride osebno k meni. Moj naslov je:

"THE GARY GOLD DENTAL LABORATORY"

515 Broadway, room 215 Gary Bldg. A. F. Saffich lastnik, Gary, Ind.